

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/14334,Ruch-Obrony-Praw-Czlowieka-i-Obywatela-w-Przemyslu.html>
2021-09-24, 10:27

Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela w Przemysłu

Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela w Przemysłu; pod koniec I. 70. Przemysł stał się głównym ośrodkiem Podkarpacia, w którym powstawały zorganizowane struktury opozycji antykomunistycznej. Leszek Moczulski, jeden z liderów ROPCiO, zaproponował Stanisławowi Kusińskiemu – przemyslaninowi pracującemu pod Warszawą – utworzenie punktu informacyjno-konsultacyjnego w Przemysłu. S. Kusiński otworzył go latem 1977, udostępniając na ten cel swoje mieszkanie przy ul. Przemysłowej. Punkt był czynny w każdy poniedziałek w godz. 17.00-18.00, informację o godzinach otwarcia i adresie podano w 4. numerze pisma ROPCiO „Opinia”. S. Kusiński przyjeżdżał co tydzień na jeden dzień z Warszawy do Przemysłu, przywoził wydawnictwa niezależne, jak: „Opinię”, „Gospodarza”, „Komunikaty prasowe”, a także odezwy i oświadczenia, które udostępniał w punkcie informacyjno-konsultacyjnym. Dopiero jesienią 1978 skupiła się wokół niego niewielka grupa współpracowników, w skład której wchodził: Stanisław Sudół, Stanisław Frydlewicz, Wit Siwiec i Jan Ekiert. W drugiej poł. 1978 kolportowali oni wydawnictwa niezależne i zbierali podpisy pod petycją do Sejmu PRL w sprawie wprowadzenia radiowych i telewizyjnych transmisji mszy św. i audycji o tematyce religijnej dla osób starszych i chorych. Największą uliczną akcją ROPiO na terenie Przemysłu była zbiórka podpisów pod wnioskiem obywatelskim do Rady Państwa w sprawie opublikowania podpisanego przez Polskę Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych. Przeprowadzono ją 27 XII 1977, brali w niej udział S. Kusiński i Marian Piłka, uczestnik Ruchu z Lublina. Podpisy zbierano na przeciw kościoła przy ul. Franciszkańskiej. Deklaracje wypełniano na miejscu, trzecia osoba (nazwisko nieustalone) odbierała wypełnione formularze aby je ukryć ze względu na zagrożenie interwencją SB. Po dwóch godzinach

organizatorzy rzeczywiście zostali zatrzymani. W trakcie przesłuchania M. Piłka został dotkliwie pobity przez funkcjonariuszy SB. Wg relacji S. Kusińskiego zebrano ok. 50 podpisów, które zdeponowano w klasztorze o.o. Franciszkanów-Reformatów w Przemyślu. S. Kusiński próbował również uruchomić w regionie poligrafię ROPCiO, jednak ze względu na ograniczoną liczbę działaczy nie udało się tego zamiaru zrealizować, podobnie jak pomysłu na utworzenie punktu konsultacyjnego w Jarosławiu i zorganizowania młodzieżowej grupy opozycyjnej w Rzeszowie. SB dowiedziała się o istnieniu punktu informacyjno-konsultacyjnego ROPCiO od Wydziału III Departamentu III MSW w VIII 1977. Przystąpiono do szeroko zakrojonych działań operacyjnych, mających na celu inwigilację i zniszczenie struktur Ruchu. W XII 1978 przemyski ROPCiO był rozpracowywany przez 6 funkcjonariuszy SB, założono sprawę operacyjnego rozpracowania krypt. Melina. Prowadził ją kpt. Józef Kononiuk, w niektórych działaniach brał też udział mjr Stanisława Czuchra, wówczas naczelnik Wydziału III SB w Przemyślu. SB prowadziła z S. Kusińskim rozmowy, próbując go nakłonić do zaprzestania działalności opozycyjnej i przedstawiając mu bezcelowość tej walki. Jednocześnie 6 tajnych współpracowników i trzy kontakty obywatelskie pozyskiwały informacje o strukturach i działaniach Ruchu, prowadzono obserwację punktu informacyjno-konsultacyjnego, zatrzymywano osoby wychodzące z lokalu, zainstalowano podsłuch, kontrolowano przesyłki listowe. Do punktu przychodzili funkcjonariusze SB i tajni współpracownicy udając osoby zainteresowane działalnością opozycyjną. Do rozpracowania struktur ROPCiO zaangażowano nawet asa agentury przemyskiej bezpieki, Jarosława Hamiwkę, wówczas występującego jako Jan Świtalski ps. Huragan. J. Hamiwka w młodości był związany z Organizacją Nacjonalistów Ukraińskich (OUN), w l. 1944-1947 był członkiem władz tej organizacji na terenie Pogórza Przemyskiego, rzekomo od 1941 współpracował z NKWD. W 1947 zgłosił się do UB. Razem z grupą pozorującą czotę, tj. pluton Ukraińskiej Powstańczej Armii (UPA), brał udział w akcji likwidacji ukraińskiego podziemia. Ze względu na jego osiągnięcia i znajomość zasad konspiracji SB wysyłała go kilkakrotnie do punktu konsultacyjnego ROPCiO z zadaniem

pozyskania zaufania S. Kusińskiego i wniknięcia w struktury Ruchu, co jednak się nie powiodło, a S. Kusiński po kilku miesiącach zerwał kontakty z Huraganem. Gdy w 1978 w ROPCiO nastąpił rozłam na frakcję L. Moczulskiego i braci Czumów – przemyska grupa Ruchu poparła L. Moczulskiego. 17 IX 1978 w Łodzi odbyło się spotkanie przedstawicieli ośrodków ROPCiO z terenu całego kraju, na którym podjęto decyzję o nowej formie działania w postaci tzw. Zespołów Inicjatywy Obywatelskiej (ZIO). W spotkaniu brali udział: S. Kusiński, S. Sudoł i S. Frydlewicz, przedstawicielem Przemysła w Radzie ZIO został S. Sudoł, jednak ZIO nie rozpoczął działalności w Przemysłu. Przemyski punkt informacyjno-konsultacyjny ROPCiO zakończył działalność na początku XI 1978 z powodu szykan, których doznawały osoby wychodzące z lokalu i małego zainteresowania działalnością punktu. Po rozłamie w ROPCiO, późną jesienią 1978 przemyska grupa Ruchu zaczęła współpracować z KSS KOR.

Artur Brożyniak

[Region Południowo-Wschodni, Przemysł](#)

[Poprzedni](#)
[Następny](#)

[Zgłoś błąd lub potrzebę uzupełnienia](#)